

слідчого (чи уповноваженого оперативного підрозділу або керівника органу досудового розслідування) та *одного* представника установи зв'язку.

Щодо факультативних учасників проведення аналізованої негласної слідчої (розшукової) дії, до них, насамперед, відноситься спеціаліст, участь якого передбачається у ч. 1 ст. 262 КПК. Крім того, до таких учасників можуть належати прокурор, який відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, керівник органу досудового розслідування (у випадку проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії безпосередньо слідчим), а також оперативні підрозділи, для яких, відповідно до ч. 3 ст. 41 КПК, доручення слідчого щодо проведення, зокрема, негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання і які у випадку проведення такої дії безпосередньо слідчим (керівником органу досудового розслідування) сприяють йому у цьому. До факультативних відносяться також технічні працівники, які, за необхідності, допомагають слідчому вилучати, завантажувати і перевозити до місця зберігання велику за обсягом кореспонденцію (наприклад, поштові контейнери). Щодо понятих, на відміну від слідчих (розшукових) дій (ч. 7 ст. 223 КПК), їх участь у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій у жодному разі не передбачена.

Янкова Х. Г.,

здобувач кафедри

досудового розслідування

Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНІ Й ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ ЖІНКИ, ЯКА ВЧИНИЛИ ЗЛОЧИНИ

Протягом життя людини відбувається зміна різних її особистісних особливостей, які впливають на мотивацію діяльності. Серед них стать залишається незмінним не тільки як біологічний параметр, але і як соціальний показник, що визначає ієрархічну структуру цінностей особи. На поведження жінки істотний вплив здійснюють специфічні біологічні періоди її життєдіяльності (вагітність, пологи, післяпологовий період, клімакс тощо). Ця специфіка може відігравати значну роль у мотиваційній сфері, у відповідний період і бути найважливішим чинником, що визначає той або інший тип поведження, властивий лише жінці, що взагалі не зустрічається в чоловіків.

Варто помітити, що статеві розходження мають не тільки біологічний, але й психологічний зміст у статевому й сексуальному поведженні особи. У ситуаціях несприятливої сімейної атмосфери, коли чоловік або дорослі діти зловживають алкоголем або вживають наркотики, жінки, намагаючись сховати внутрішні сімейні конфлікти постійно, перебувають у стані сильної емоційної напруги. Така тривала фрустрація в певній ситуації може привести до вчинення

дій, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень або навіть убивством джерела, що викликало фрустрацію.

Як показало проведене нами анкетування, найчастіше жінками вчиняються крадіжки - 61,8 %. За ними ідуть навмисне заподіяння тілесних ушкоджень - 24 %; вбивства 14,2 %.

Взагалі, всі злочини, вчинені жінками можна розділити на дві групи. Існуючий тісний взаємозв'язок між характером вчиненого жінкою злочину й виконуваною нею соціальною роллю в суспільстві дозволяє говорити про групу злочинів, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків в сфері побутового обслуговування, розподілу матеріальних цінностей, торгівлі, легкої й харчової промисловості, де питома вага жінок становить значну частку. Іншу групу становлять злочини, обумовлені сімейно-побутовими відносинами, які найчастіше й визначають мотиви діянь.

Розглянемо вікові розходження між жіночою й чоловічою злочинністю. Аналіз практики й кримінологічні теорії показують, що перший сплеск злочинності в чоловіків і жінок доводиться на 14-15 років. Як відомо цей вік називають "важким". Протиріччя, властиві даному віку, при несприятливому збігу обставин виливаються в злочинне поведження.

У неповнолітніх дівчат, які вчинили злочин, особливо корисливої спрямованості, інтенсивно формується психологія паразитизму, що проявляє у втраті інтересу до навчання, роботі. Саме тому так важко дівчатам у більше старшому віці (18-21 рік) змінити своє поведження, якщо навіть вони усвідомлювали соціальні й морально-правові наслідки свого протиправного поведження. Найбільш значну групу серед злочинниць становлять особи у віці до 30 років, і що питома вага осіб жіночої статі в злочинності неповнолітніх в 3-4 рази менше в порівнянні з аналогічними показниками дорослої жіночої злочинності.

Потім, після 30 років відбувається різке зниження чоловічої злочинності. У жіночій злочинності зниження відбувається набагато повільніше. Далі відбувається підвищення співвідношення жінок і чоловіків - злочинців у віці 45-55 років. Вважається, що підвищення злочинного поведження в цьому віці пов'язане із клімактеричними змінами в організмі й психіці жінок.

У теорії існують різні пояснення жіночої злочинності. Але їх можна об'єднати у дві основні групи.

Одна з них пояснює жіночу злочинність вродженими психобіологічними властивостями жіночої статі, інша ж - указує на те, що певні соціальні фактори по різному впливають на чоловіків і жінок. Що ж стосується генетичних задатків, то вони змінюються дуже повільно, а злочинність може змінити свій характер радикально. Так, наприклад, зміни в культурі американського суспільства привели до інтенсивного зростання жіночої злочинності.

Важливим також є те, що в систему цінностей сучасного суспільства включене й таке поняття як "нормальна жінка". Це перешкоджає жіночій злочинності. Імідж девіантної жінки ніколи не був привабливим і завжди відкидався суспільством. Жінки - терористки одержали ярлик нежіночих істот,

представників унісексу. Використовуючи дані теорії, можна стверджувати, що рівень жіночої злочинності чуйно реагує на різні несприятливі соціальні зміни, що відбувається зараз у нашій державі.

Говорячи про злочини жінок проти особи, варто сказати про таку якість як агресивність. Тут також є статеві розходження. Так, агресія чоловіків спрямована зовні, а в жінок частіше усередину, на себе, у чоловіків частіше відзначається інструментальна агресія, у жінок - вербальна.

Нерідко причиною правопорушень жінок є домашня жорстокість із боку жертви, найчастіше чоловіка. Виникає питання: чому жінка залишається в родині при жорстокому з нею поводженні. Найчастіше це фінансові причини, відсутність місця, куди можна було б піти. Деякі жінки бояться посилення жорстокості на їх адресу, вважаючи, що чоловік або коханець будуть їх переслідувати. У деяких тепліє надія на те, що партнер, зрештою, зміниться в кращу сторону. На багатьох жінок впливають періодичні каєття чоловіка у своєму поводженні, обіцянки виправитися, а також думки про те, що прийдеться дітей розлучити з батьком при розлученні. Причому, у такій ситуації жінки залишаються залежними від чоловіків не тільки економічно, але й емоційно, тобто, незважаючи на жорстокість із боку чоловіка продовжують його любити.

На закінчення розглянутого підкреслимо, що як криміналістичні, так і кримінологічні особливості особи жінки, яка вчинила злочини, обов'язково варто враховувати при висуванні версій, плануванні провадження окремих слідчих (розшукових) дій і всього процесу розслідування злочинів даного виду.